

Kulturhistorisk rapport

Flødalsminde, Svenstrup

Boplads med ti langhuse fra bronzealderen
samt en grav fra ældre romersk jernalder.

Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

J.nr. ÅHM 6055

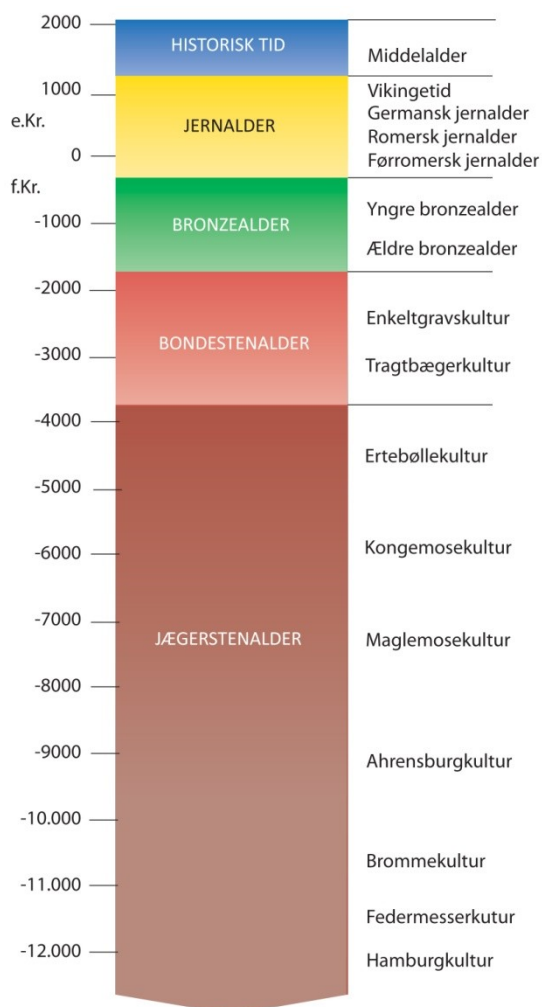
Maj 2013

Ved Museumsinspektør Niels Haue

Kulturhistoriske rapporter ved Nordjyllands Historiske Museum # 17

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	7
Udgravningsdata.....	8

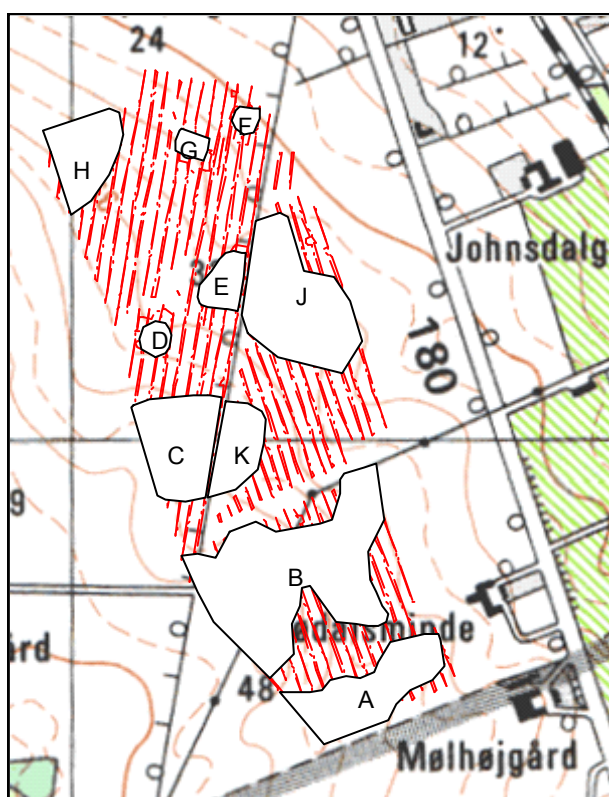

Indledning

Med baggrund i en større arkæologisk forundersøgelse blev to delområder (J og K) undersøgt i oktober-december 2012. Begge områder indeholdt langhuse fra bronzealderen og i alt ti langhuse blev undersøgt. Det ene hus blev kun partielt undersøgt, da den vestlige del af huset fortsætter ind i område C. I tilknytning til husene blev der tillige undersøgt flere gruber, formodede ovne samt en brønd fra bronzealderen. I felt J blev en jordfæstegrav fra ældre romersk jernalder udgravet.

Undersøgelsens baggrund

Forud for planlagt udstykning af et ca. 21 ha. stort areal lige syd for Svenstrup foretog museet i efteråret 2010 og 2011 en større forundersøgelse af hele arealet. Der blev i alt udtaget 10 fundområder (A-K) til nærmere undersøgelse. Fire af felterne (D, E, F og G) blev udgravet i 2011.

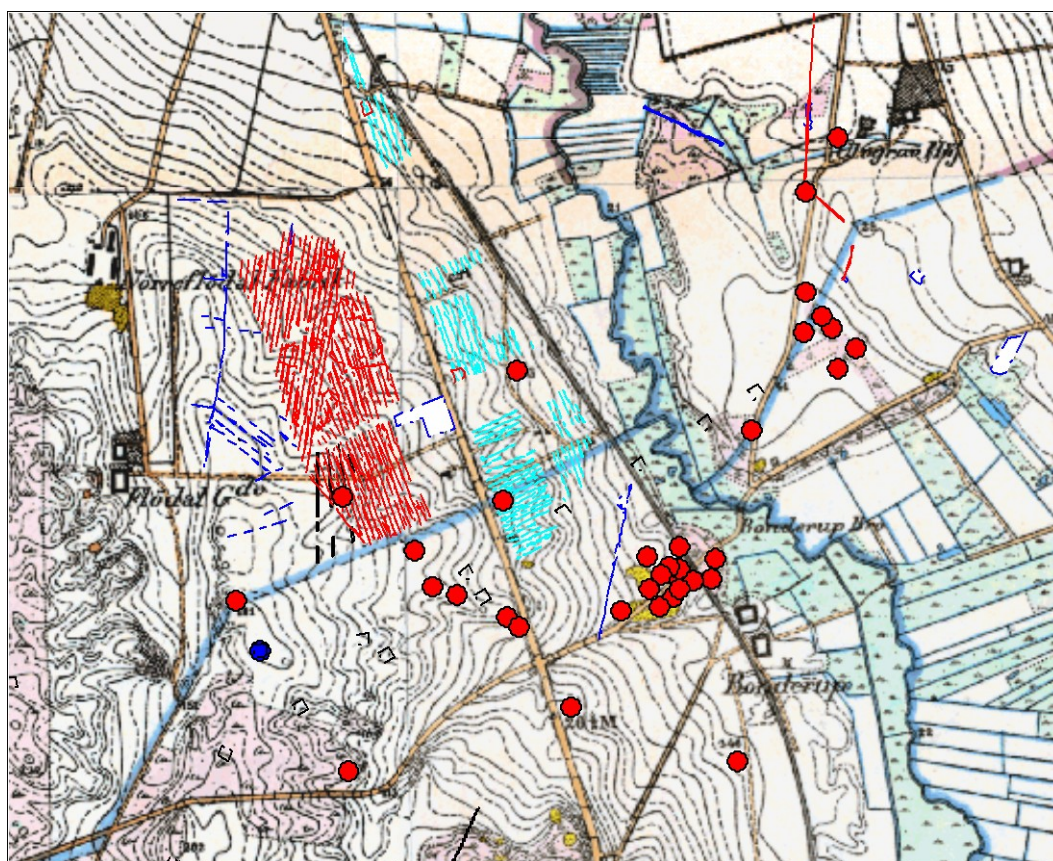
Figur 1 Det forundersøgte areal og de udskilte fundområder. © Kort og matrikelstyrelsen.

Lokalområdet i oldtiden

Det undersøgte område er beliggende på den nordøstlige del af en større bakkekam, der mod øst afgrænses af den markante Østerå-dal. Mod nord og vest afgrænses bakken af Guldbækken. Gennem de seneste årtier har museet foretaget adskillige udgravninger i lokalområdet, og bebyggelsesudviklingen kan i hovedtrækkene følges tilbage til bronzealderen.

Bebyggelsen ved Flødalsminde område J og K skal sandsynligvis opfattes som en eller to enkeltliggende gårde, der gennem en periode af bronzealderen har været placeret på bakkens nordøstlige kant. De ældste landsbyer i Nordjylland optræder ved jernalderens begyndelse, men blot 1 km nordvest for Flødalsminde har museet undersøgt en større bebyggelse fra yngre bronzealder, hvor nogle af husene må være samtidige med husene fra Flødalsminde. Tre af de undersøgte huse ved Flødalsminde adskiller sig fra andre samtidige langhuse ved at være betydeligt længere. Således er det partielt undersøgte hus i felt K mindst 30 meter langt.

At lokalområdet har haft en særlig betydning i store dele af forhistorien fremgår bl.a. af det store antal gravhøje, der ses syd og øst for Flødalsminde. Højene danner en række, der afspejler veje og kommunikationslinjer i forhistorien. Som det fremgår af nedenstående kort har overgangen ved Bonderup Bro spillet en central rolle allerede i sten- og bronzealder. Nær Bonderup Bro har museet tilbage i 1959 undersøgt et kulthus fra stenalderen (tragtbægerkultur), der vidner om lokalområdets særlige betydning.

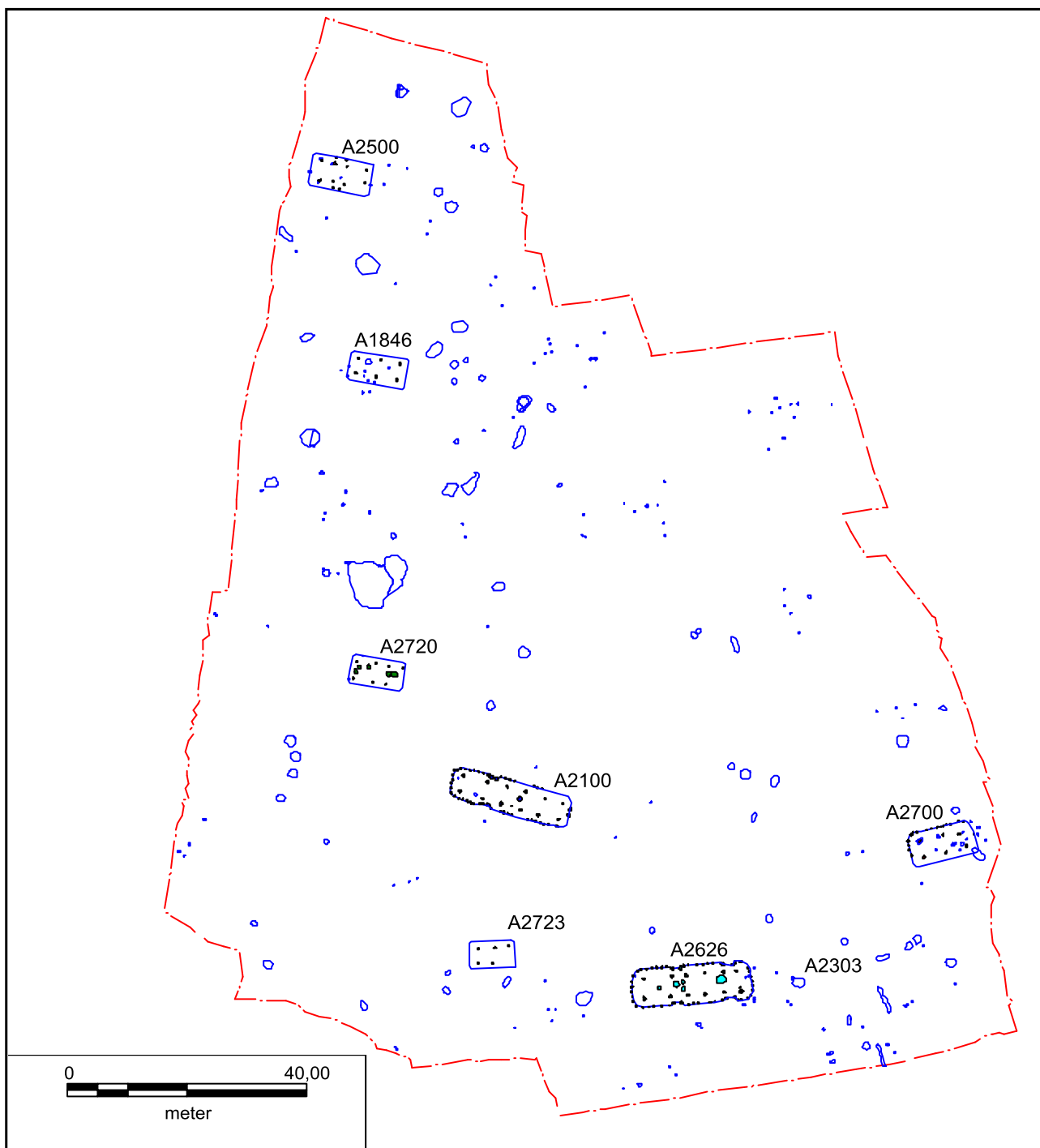
Figur 2 Historisk kort, der afspejler de topografiske forhold ved bopladsen inden anlæggelsen af den moderne bebyggelse. De røde prikker er gravhøje, der tydeligt angiver, at overgangsstedet ved Bonderup Bro har været i brug siden bronzealderen. Udlagte søgegrøfter og udgravningsfelter er desuden angivet på kortet.

Undersøgelsens resultater

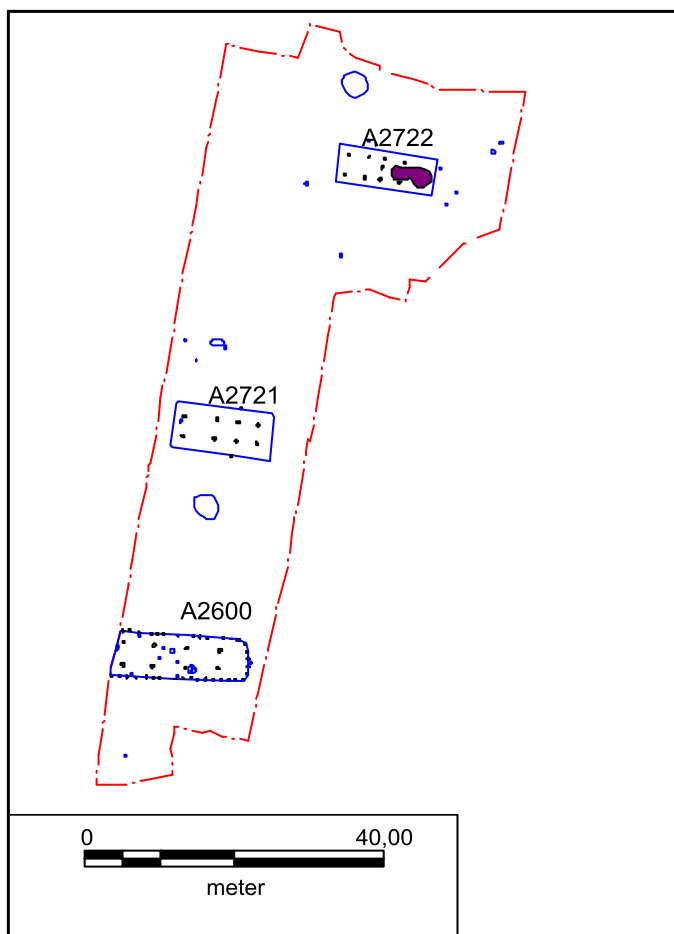
De udgravede bopladsspor udgør lokalitetens nordøstlige udkant, og husene ligger relativt spredt. Umiddelbart kan alle langhuse dateres til bronzealder. Udgravningen skal relateres til de tidligere undersøgte arealer vest for læhegnet, samt fremtidige udgravninger mod syd og sydvest. Udgravningen i 2012 har afgrænset bebyggelsen mod nordøst, og viser at anlægssporene endnu er relativt velbevarede. Dog er husenes vægstolper flere steder bortpløjede. Den grav, der fremkom ved udgravningen, må betegnes som en enlig liggende grav (placeret langt fra andre grave). Umiddelbart må gravene ved Flødalen opfattes som grave fra ældre romersk jernalder, der ligger spredt ud over en væsentlig ældre bebyggelse. Den undersøgte grav indeholdt flere lerkar samt et forstenet søpindsvin. Fire af bronzealderhusene er yderst velbevarede og fremtidige 14C-dateringer af husene kan bidrage til et studie af den hustypologiske udvikling i Himmerland. Hvorvidt flere af husene har været samtidige kan evt. klarlægges ved de kommende 14C-analyser. I felt K blev de østlige dele af et langhus undersøgt, og kommende udgravninger i felt C vil afdække den vestlige del af dette langhus, der umiddelbart er lokalitetens længste langhus.

Figur 3 Den formodede stormandsgård i felt K. Kun den østlige halvdel blev undersøgt, da resten af huset fortsætter ind i felt C på den anden side af læhegnet. Huset er placeret på stærkt skrånende terræn, hvor der ses et fald på mere end to meter mellem husets vest og østgavl.

Figur 4 De undersøgte huse i felt J, samt jordfæstegraven (A2303)

Figur 5 De tre huse i felt K. Hus A2600 fortsætter ind i område C, der er placeret vest for læhegnet.

Figur 6 Jordfæstegrav fra ældre romersk jernalder.

Sammenfatning og perspektivering

De undersøgte arealer giver et indblik i lokalområdets bosættelsesmønstre. Sammenholdt med tidligere udgravninger i området kan bygdens udvikling følges gennem flere årtusinder. Nærheden til engarealer og den centrale placering ved oldtidens kommunikationslinjer har sikret at bebyggelsen har kunnet opretholdes gennem en længere periode. Endnu er det ikke lykkedes at påvise en boplads fra yngre romersk jernalder i området, og de fem undersøgte grave hører til blandt de yngste levn på bakken. Det er derfor uvist om bebyggelsen opgives eller endnu ikke er lokaliseret i området. Bebyggelsen ved Flødalen har i bronzealderen bestået af såvel mindre gårde som større langhuse, der evt. skal tilskrives stormænd eller høvdinge i samfundets top. En høvding der sandsynligvis har haft kontrol over et større område, og evt. er blevet gravlagt i en af de omkringliggende høje.

De kommende dateringer af husene fra Flødalssminde vil bidrage til studiet af samfundsstrukturen i bronzealderen. I særdeleshed vil forholdet mellem de mange mindre langhuse og de formodede stormandsgårde/høvdingehaller kunne kaste lys over samfundshierarkiet og sammenholde bopladsmaterialet med de omkringliggende gravhøje og kommunikationslinjerne.

Samfundsstruktur

I bronzealderen boede de fleste mennesker i små bondegårde, der lå spredt ud over landskabet i ly for vind og vejr for foden af bakker og på kanten af vådområder. Man levede af landbrug og husdyrhold. Kvæg havde en stor betydning og store græsningsområder i enge og på overdrev kan påvises. Ved landsbyen Voldtofte på Sydvestfyn har arkæologerne fundet huse fra bronzealderen, der havde fine hvide bemalede vægge, og hvor resterne af mange kvægknogler fortæller, at her holdt man kvæg og levede godt af det.

Men der fandtes også store høvdingehaller, der kunne blive op til 50 meter lange. Disse store huse vidner om, at store bondeslægter havde magten i området, og sandsynligvis var det også de samme slægter, der byggede de mange tusinde gravhøje, som stadig den dag i dag kan ses på højderygge og bakketoppe rundt om i landet. Her blev samfundets ledende slægter lagt til hvile med fine gravgaver af bronze og nogle gange også guld, som det er tilfældet med de rige grave fra Sydvestfyn i området omkring bronzealderhøjen Lusehøj.

Højager, Hobro

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6055
- Fund & Fortidsminder: 120510 sb 96, 102, 116
- Kulturstyrelsen jnr. 2010-7.24.02/NJM-0024
- Bygherre: Aalborg Kommune
- Undersøgt areal: 19.400 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Museumsinspektør, ph.d. Niels Haue
 - Cand.mag. Christian Graabach-Klinge, Steen Knudsen og Trine Kellberg Nielsen
 - Stud.mag. Jacob Fink og Sarah Lea Kronvang
 - Bachelor Andreas Hegner Reinau
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg

LISTE OVER KULTURHISTORISKE RAPPORTER – FORTLØBENDE FRA JANUAR 2012.

1. Højager, Hobro. Bebyggelse med brønd samt langhuse fra yngre bronzealder. Af Niels Haue.
2. Hedegaarde SØ, Aalborg Ø. To bopladser og et lerindvindingsområde fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Af Karen Povlsen
3. Udgravning ved Sønder Hadsund. En boplads fra bronzealderen ved Mariager Fjord. Af Torben Trier Christiansen.
4. Siem, Bebyggelse fra overgangen mellem ældre og yngre bronzealder i Rold skov. Af Lars Egholm Nielsen.
5. Sønder Elkær, Sulsted. Bebyggelsesspor og brandgrave fra førromersk jernalder. Af Liv Stidsing Reher-Langberg.
6. Vester Hassing – Nørre Sørrå. Undersøgelse af elkabeltracé med fund fra bronzealder og ældre jernalder. Af Karen Povlsen

7. Udgravning ved Mejlby Efterskole. Undersøgelse af en boplads fra bronzealderen i Mejlby. Af Torben Trier Christiansen.
8. Udgravning ved Jetsmark øst. Udgravning af boplads med hustomter fra jernalder og middelalder. Af Niels Haue.
9. Udgravning ved Sneumvej 32, Vadum. Undersøgelse af et langhus fra bronzealderen. Af Torben Trier Christiansen
10. Aars-Suldrup-Haverslev. Undersøgelse af fjernvarmekabeltracé med fund fra stenalder, bronzealder og jernalder. Af Karen Povlsen
11. Bebyggelse fra yngre bronzealder ved Glargårde, Hadsund. Undersøgelser forud for det nye rensningsanlæg i Mariagerfjord kommune. Af Lars Egholm Nielsen
12. Boplads med langhuse fra enkeltgravskultur, senneolitikum, ældre og yngre bronzealder, samt ældre førromersk jernalder af Christian G. Klinge
13. Gug SØ. To aktivitetsområder fra yngre bronzealder/ tidlig førromersk jernalder. Af Torben Trier Christiansen
14. Kærhavegård III. Bebyggelse fra stenalder, bronzealder og jernalder. Af Karen Povlsen
15. Arkæologisk udgravning vest for Postgården, Aalborg Ø. Undersøgelsen af en lille gravplads fra yngre romersk jernalder og spredte bebyggelsesspor fra bronze-/jernalder. Af Torben Trier Christiansen
16. Flødalsminde, Svenstrup. Felt D, E, F og G. Boplads fra ældre jernalder med 6-7 langhuse samt fem grave fra ældre romersk jernalder. Undersøgt 2011. Af Niels Haue
17. Flødalsminde, Svenstrup. Felt J og K. Boplads fra yngre bronzealder med 10 langhuse samt en enkelt grav fra ældre romersk jernalder. Af Niels Haue